

نگاه سیاسی به انرژی و یارانه‌ها در بودجه

بودجه سال آینده از سوی دولت به مجلس ارائه شده اما نکته مهم آن است که قیمت بنزین در بودجه سال آینده تغییری نکرده است و دولت همچنین منابع لازم برای تداوم پرداخت یارانه‌های نقدی را نیز در نظر گرفته است که نشان می‌دهد عزمی برای قطع آن ندارد. نظر شما در این رابطه چیست؟

این بحث سال گذشته نیز مطرح بود. موضوع پرداخت یارانه‌های نقدی و اصلاح قیمت حامل‌های انرژی از جمله بنزین بیشتر از آنکه از نظر اقتصادی بررسی شود، با نگاه سیاسی تعیین می‌شود. نه دولت و نه نمایندگان مجلس هیچ کدام جسارت اینکه در مورد این دو مقوله مهم تصمیم‌گیری کنند را ندارد و به اصطلاح توپ را به زمین یکدیگر می‌اندازند. این در حالی است که هر دو طرف به خوبی به آثار زیان بار عدم اصلاح قیمت حامل‌های انرژی و تداوم پرداخت یارانه‌های نقدی واقف هستند با این حال به دلیل مسائل سیاسی و تبعات اجتماعی، حاضر به تصمیم‌گیری در این حوزه نیستند.

یکی دیگر از موارد مهم در بودجه، موضوع اصلاح رابطه دولت با بانک‌هاست. در سال‌های گذشته همواره درباره میزان بدهی دولت به بانک‌ها بحث‌های فراوانی شده است. اخیراً در جلسه‌ای که مدیران عامل بانک‌های دولتی به همراه رئیس کانون بانک‌های خصوصی با رئیس مجلس داشتند، مقرر شد تا میزان بدهی‌های دولت به بانک‌ها در بودجه سال‌بانه همراه با پیوست باشد. این موضوع تا چه اندازه می‌تواند به شفافیت در بودجه و همچنین کاهش این موضع کمک کند؟

بند یک و بند ۲ قانون رفع موانع تولید به صراحت می‌گویند که دولت باید بدهی خود را به تمامی بخش‌ها از جمله بانک‌ها و پیمانکاران مشخص کرده و برای پرداخت آنها برنامه‌ریزی کند. بخشی از مشکلاتی که در حال حاضر بانک‌ها با آن روبه رو هستند و به همین دلیل از بانک مرکزی با وجود جریمه سنگین اضافه برداشت می‌کنند، ناشی از بدهی دولت به آنهاست.

حال ممکن است که دولت به شکل مستقیم به بانک‌ها بدهکار باشد یا اینکه بدهی آن به پیمانکاران باعث شده تا آنها نتوانند به تعهدات خود به بانک‌ها عمل کنند. بدهی دولت باعث شده تا نظام بانکی از این ناحیه ضربات شدیدی بخورد.

با این حال موضوع ارائه پیوست برای بدهی‌های دولت به بانک‌ها ایده خوبی است هرچند که هنوز مشخص نیست که دولت چگونه قصد انجام این کار را دارد. نکته مهم این است که اگر قرار است دولت بدهی‌های خود را براساس این پیوست به بانک‌ها پرداخت کند، از محل بودجه است یا نه؟ اگر دولت برای پرداخت بدهی‌های خود منابع کافی داشته باشد به نحوی که به افزایش نقدینگی منجر نشود، ایده خوبی است ولی با توجه به شرایط کنونی کشور، من چندان نسبت به این موضوع خوشبین نیستم. تصور نمی‌کنم که دولت به آن اندازه مازاد در اختیار داشته باشد که بتواند از محل آن بدهی خود را به نظام بانکی پرداخت کند.

در سال‌های گذشته دولت همچنین به بازار بدهی ورود کرده است. سود جذاب‌تر این اوراق نسبت به سپرده‌های بانکی باعث شده تا بخشی از منابع به سمت آنها برود و از سوی دیگر این نگرانی وجود دارد که دولت تا کجا باید نسبت به انتشار اوراق اقدام کند؟

سازمان برنامه و بودجه روز ۱۵ آذرماه از بودجه سال ۱۳۹۸ رونمایی کرد. برای بررسی سرفصل‌های مهم بودجه سال آینده از جمله موضوع حامل‌های انرژی، یارانه نقدی و همچنین اصلاح رابطه دولت با بانک‌ها گفت و گویی را با علی سنگینیان رئیس کمیسیون بازار پول و سرمایه اتاق بازرگانی تهران انجام دادیم که مشروح آن را می‌خوانیم.

نرخ‌های بالاتر و بدون ریسک اوراق دولتی می‌تواند ترکیب منابع و مصارف بانک‌ها را دستخوش تغییر کند. از سوی دیگر وقتی دولت در اقتصاد، تامین مالی می‌کند بخش خصوصی امکان دسترسی کمتری به منابع خواهد داشت. اگر ترکیب اوراق منتشر شده از سوی بورس و فرابورس را ببینید، متوجه می‌شوید که بخش عمده آنها متعلق به دولت است زیرا دولت بسیار راحت‌تر می‌تواند اقدام به انتشار اوراق کند.

البته طراحی‌هایی از یکی دو سال پیش آغاز شد تا با استفاده از اوراق، بدهی پیمانکاران به بانک‌ها، بانک‌ها به بانک مرکزی و دولت به بانک مرکزی با هم تهاتر شوند ولی ساز و کار در نظر گرفته شده برای آن هنوز نهایی نشده است. اگر طراحی این ساز و کار نهایی شود، بخشی از بدهی طرف‌های مختلف به یکدیگر تسویه می‌شود و به شکل عملی تعادل مالی بر هم خورده کنونی را تا حد زیادی جبران می‌کند.

دولت با انتشار اوراق بدهی و اوراق خزانه در سال‌های گذشته به بازار بدهی ورود پیدا کرد. فرار بود که دولت با انتشار این اوراق خرید تضمینی گندم را انجام داده و وضعیت بدهی خود را به پیمانکاران مشخص کند اما به تدریج این اوراق به ابزار تامین مالی دولت تبدیل شدند.

البته انتشار این اوراق نیز تا حدی امکان پذیر است و استفاده بیش از اندازه از آن باعث سرکوب بخش خصوصی شده و دسترسی آنها به منابع را محدود می‌کند. همچنین این موضوع باعث افزایش نرخ سود و محدودیت نقدینگی در بازارهای دیگر خواهد شد و تعهدات آتی دولت را در حالی که ما چشم انداز چندان روشنی دست کم برای دو تا سه سال آینده نداریم، بالا خواهد برد. بنابراین بازپرداخت این منابع خود به محل سوال تبدیل شده است.